

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatblad N°. 124).

Zondag 6 September 1896. N°. 976.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnements- en Advertentie-afdeling aan den Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnements worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van leeftijden en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

„Het woord prijzen.”

In God zal ik het woord prijzen; in den Heere zal ik het woord prijzen. Psalm 56: 11.

Bij handel in het klein heeft men liefst „geld bij de visch”. Koopen op belofte van later betalen heet borgen, en borgen staat in kwaden reuk. Wie solide is, en zijn naam ophoudt, betaalt niet met beloften, maar met klinkende munt.

Zoo is het bij den handel in het klein. Maar heel anders komt de zaak te staan, als er handel in het groot, als er handel van land op land, als er wereldhandel wordt gedreven.

Als een koopman ten onzent voor een tonne gouds graan uit Rusland, Amerika of Voor-Indië koopt, denkt hij er niet aan honderd duizend gulden in goud over te maken.

Zoodra de sommen, die te betalen zijn, grootere evenredigheden aannemen, dan wordt dat betalen in klinkende munt te omslachtig, en ten slotte zooged als onmogelijk. Dan betaalt men niet in goud, maar in papier.

Dat papiergeld nu is niets dan een belofte. Het stukke papier, zij het wissel of bankbiljet, heeft op zich zelf niet de minste waarde. De waarde ervan wordt uitsluitend bepaald door het woord dat er op en den naam die er onder staat.

Als dat woord maar duidelijk en die naam maar volstrekt betrouwbaar is, denkt zelfs niemand er aan, om er de klinkende munt voor te gaan opvragen.

Bankpapier is ons, zo lang de bank solide is, niet alleen even goed als goud, maar gemakshalve en veiligheids halve is het ons zelfs liever.

Hieraan nu ziet ge, hoe we, ook in het wereldsche leven, het woord prijzen, prijzen meer dan goud, ja, het fijnste goud van Ophir.

Als ge iemands woord, dat op geldswaardig papier staat, niet prijst, dan is dit, omdat ge in zijn crediet niet geloof, zijn zeggen wantrouwt, en om niet faliekant uit te komen, door afrekening liever van hem af zijt.

Maar staat zijn crediet hoog bij u aangeschreven, vertrouwt ge hem zoo volstrekt en ten volle, dat ge er om lacht, als een ander u bang wil maken, dan eert ge zijn belofte, dan prijst ge zijn woord, dat op wissel of biljet staat, en stelt uw vertrouwen in den naam, die onder dit woord geschreven werd.

Nu heeft David zeker nooit wissel noch bankbiljet gezien, maar toch spreekt hij geheel dezelfde gedachte uit, als hij in Psalm 56: 11 zoo met nadruk zegt: „In God zal ik het woord prijzen: in God zal ik zijn woord prijzen, ik heb mijn vertrouwen in God gesteld, nu beloften, o, God, zijn aan mij beteekend, en daarom zal ik U loven.”

David had heerlijke beloften van zijn God ontvangen, maar de vervulling van die beloften toefde.

Zoo had hij twee dingen van zijn God ontvangen. Ten eerste zijn belofte, maar die bestond enkel uit het tot hem gesproken woord. En ten tweede het met die belofte strijdige levenslot, dat hem angst aanjoeg, en dat was de werkelijkheid.

En dit nu plaatste David voor de vraag: Waar hecht ge meer waarde aan? Aan de werkelijkheid die u benaauwt, of aan het woord, dat u heerlijkheid verpand?

En hierop nu antwoordt David: Als het menschen goud, zou ik bij zoo harde, bange werkelijkheid, het woord wantrouwen; maar in God zal ik het woord prijzen. Voor mij ligt hooger waarde in het woord dat God tot mij sprak, dan in het lijden waaronder Hij mij nu nederdrukt.

Omdat het God geldt, leef ik niet in de werkelijkheid, die mij overkomt, maar rust ik in zijn woord, dat tot mij uitging.

Bij menschen zou ik er anders voorstaan, maar in God zal ik het woord meer dan de werkelijkheid prijzen.

Meer dan een wissel van Rothschild voor een Jood op de beurs zou zijn, was het woord, was de belofte van God voor Israels koning.

En daarom volgt er op: Uw beloften zijn mij beteekend, o mijn God, en daarom staat mijn vertrouwen onwrikbaar vast in uw naam.

Of een kind van God rijk of arm is, en zich gelukkig of ellendig voelt, hangt altoos uitsluitend af van de vraag, of hij in God het woord prijst. D. w. z. of de beloften Gods voor hem minstens gelijk staan met

wissels van Rothschild of biljetten van de bank in zijn brandkass.

Wie een portefeuille vol bankpapier in zijn geldkist heeft liggen, zegt niet: „Wat zal ik rijk worden, als mij dit alles eens wordt uitbetaald!” — maar die is rijk, en voelt zich rijk.

En zoo ook is rijk en voelt zich rijk elk kind van God, dat de belofte Gods persoonlijk bezit en op de handteekening van zijn God onwrikbaar vertrouwt. En dit nu hangt eeniglijk aan ons geloof.

Natuurlijk, de beloften aan David gegeven, waren vanzelf personeel, en zoo zijn de beloften des Heeren aan zijn kinderen niet. Die beloften zijn voor allen in het gemeen, en personeel worden ze eerst door de benegening van den Heiligen Geest in ons hart.

Juist daarom drongen onze vaders steeds zoo rusteloos op verzekering des geloofs aan, een verzekering die rechtstreeks uit de verkiezing vloeit, en in den aard van het geloof inzit. En het verwoest Gods kerk, en rooft aan Gods kinderen hun schat en hun vrede, als men door valsche prediking hen in eindeloze slingeren en beklemming een ziekelijk behagen doet scheppen.

Echt geloof leidt er rechtstreeks toe, dat de Geest met onzen geest getuigt, dat wij kinderen Gods zijn. En waar zoo het Abba Vader! naar de lippen dringt, daar zijn de beloften personeel geworden, en ligt Gods Woord voor ons, als een bundel schatbiljetten, die niet slechts getuigen van toekomstigen rijkdom, maar ons nu reeds schatrijk maken.

En alle geestelijke armoede, die dan nog een kind van God kwelen kan, komt alleen daaruit voort, dat hij door kleingeloof zijn vast en vol vertrouwen op de soliditeit van zijn God verloor, en daarom liever afbetaling had, dan de belofte.

Zoo echter keert het geloof in de handteekening en in het woord van zijn God niet terug, of opeens overstelt hem weer het gevoel van schatrijk te zijn.

Het hangt er alleen maar aan, of hij, omdat het God geldt, in God zijn woord wil prijzen.

Zelfs gaat dit nog veel dieper.

Dat het woord meer waard is, en hooger staat, dan de werkelijkheid, ziet ge in de schepping.

Komt bij die schepping het woord uit de werkelijkheid, of de werkelijkheid uit het woord?

Natuurlijk het laatste. Eerst spreekt God een woord, en dan komt uit dat woord het licht, en alle ding in hemel en op aarde. Zoo is dan het woord de moeder van de werkelijkheid, en de werkelijkheid het kind van het woord.

Van dat punt uitgaande voert zelfs de Heilige Schrift ons nog hooger op, en leidt ons van het gesproken woord naar het eeuwige gegeneerde Woord, om ons het mysterie te ontsleuten, dat het Woord eeuwig bij God en God was, en dat er geen ding in hemel of op aarde gemaakt is, dan gemaakt door het Woord.

Juist omgekeerd dus als bij ons menschen. Bij ons onderstelt het woord de werkelijkheid, en als die werkelijkheid er niet achter zit, is het woord zonder waardij. Een bankbiljet zou waardeloos zijn, als er niet werkelijk goud in de bank lag. Maar zoo is het bij den Heere onzen God niet. Bij Hem is het woord het wezenlijke, het eigenlijke, het waarde bezittende, en nooit ligt er bij Hem achter dat woord een geschapen werkelijkheid, maar alle werkelijkheid komt eerst daarna uit dit woord voort.

Let hierop.

Het geldt toch de vraag, of de zienlijke de grond zijn van de onzienlijke of wel dat alle zienlijke ding rust in het onzienlijke.

In den wereldhandel der menschen moet altoos het zienlijke goud in bank of kelder liggen, of het woord op wissel en bankbiljet wordt waardeloos. In Gods handel met de wereld daarentegen blijft het tot den einde toe zoo, dat dingen die we zien geworden zijn uit dingen die niet zienlijk zijn. God nu is de Onzienlijke, de wereld is het zienlijke, en zoo komt dit gedurig op niets minder neer dan op de vraag, of God boven de wereld in prijs staat, of wel de wereld boven God.

En zegt ge dan, met blijde verrukking in de ziel: „Natuurlijk God boven de wereld!” we nu, dan gaat ook het onzienlijke verre boven het zienlijke uit. En past ge dit nu toe op de belofte, op het woord, op de toezegging, dan ligt er immers rechtstreeks in, dat het woord boven de zaak staat, en dat ge als kind van God het woord in uw God boven de realiteit om u heen hebt te prijzen.

Zelfs onder ons menschen is het woord het hoogste, dat ene wat we boven alle andere creaturen op aarde vooruit hebben.

In het woord gaat de ziel uit, vloeit het verborgen innerlijk leven uit naar buiten.

Het woord is geest, en toch heeft het tegelijk door vorm en klank deel aan het stofelijke. Het woord is de fijnste, de wonderbaarste saamvoeging van wat in ons omgaat en buiten ons bestaat.

De taal, de sprake, het woord is reeds onder ons menschen, voor wie het wel indinkt, de rijkste levensuiting die ons geschenken werd, en waarin de afdruk van het beeld Gods zoo kennelijk naverkt.

In God het eeuwige Woord, en op onze lippen het geschapen woord in klank en toon, en toch innerlijk als met onze ziel doorademd.

Daarom is het zoo diep uit Davids ziel opgeweld, als hij uitroept: „In God zal ik het woord prijzen.”

En die vele belijders onzes Heeren, die heden ten dage, op mystiek leven en nog mystieker gevoel willen drijven, en inmiddels het Woord onzes Gods loslaten, toonen zooveel minder dan David, vóór dertig eeuwen, van het wezen en de gangen onzes Gods te verstaan.

Zuivere godsvrucht laat het Woord niet los, om er het gevoel van geestelijk leven voor in plaats te stellen, maar kent geen leven en kan geen zalig gevoel genieten, dan steeds uitgaande van wat Israels koning betuigde: Prijs in God zijn Woord.

RAPPORT in zake de Zending.

Door de Synode te Middelburg werd een commissie benoemd, tot het in schets brengen van de beginselen en grondtrekken voor de Zending. Het door die commissie uitgebracht rapport volgt hier:

Uwe Commissie, benoemd in uwe vergadering van 21 Augustus j.l., met mandaat, om de beginselen en grondtrekken, die de Zending van onze Kerken op het ardschaveld in Indië leiden moeten, in schets te brengen, en, zoo mogelijk, overgangsbepalingen voor den tijd tot aan de eerstvolgende Generale Synode te ontwerpen, heeft de eer te rapporteren als volgt:

A. Wat aangaat de Beginselen.

Het begin, en dus ook het beginsel, voor alle ding, en zoo ook voor den arbeid der Zending, ligt in God, die den hemel en de aarde geschapen, en ook het rijk der genade uit Zijn raad heeft voortgebracht. In verband hiermede ligt de scherp geteekende karaktertrek, die de Gereformeerde belijdenis van andere onderscheidt, hierin, dat zij dit beginsel niet alleen uitsprekt, maar het ook als beginsel op geheel haar terrein tot heerschappij laat komen, in wat we eeren als de Sovereiniteit Gods, die te erkennen als den oorsprong, den weg en het einddoel, zoo van het rijk der natuur als van het rijk der genade, en beider onderling verband. Deze belijdenis is rechtstreeks genomen uit het apostolisch getuigenis, dat alle dingen zijn uit God, door God en tot God. Dit geldt dus ook van en voor de Zending. Van Hem moet ze uitgaan, door wien Hij daartoe verordent, tot degenen op wie Hij ze richt, op de wijze door Hem bepaald, in het verband door Hem daarvoor gelegd; zoodat achtereenvolgens te onderzoeken is: 1°. het hoogste einde dat aan de Zending is voorgezet; 2°. het zendinge onderwerp; 3°. wie de te zenden personen zijn; 4°. tot wie gezonden wordt; 5°. op wat wijze te zenden is, en 6°. in welk verband deze Zending heeft op te treden.

1. Het hoogste einde.

Het hoogste einde van alle ding ligt, naar luid onzer Gereformeerde Belijdenis, in God Drieëenig. Hij heeft alle ding geschapen om zich zelfswille. Alle dingen zijn tot Hem. Ook het einddoel der Zending mag uit dien hoofde niet anders verstaan, dan dat het gelegen is in haar bestemming om God te verheerlijken. Want wel komt die verheerlijking het duidelijkst uit, waar zij tot de redding van verlorenen leidt en alzoo den wonderen rijkdom van de genade en ontfermingen Gods doet schitteren, maar toch mag het doel der Zending daartoe niet bepaald. Ook waar ze niet tot redding, zelfs waar ze tot verharding leidt, loopt ze uit op hetzelfde hoogste einde. De Christus zelf predikte het Evangelie in Bethsaida, Chozazin en Kapernaum, ook al zou het aan deze steden dragelijker zijn in den dag des oordeels, indien deze krachten niet in haar waren geschied. De 12 en de 70 discipelen worden uitgezonden ook naar huizen en vlek-

ken, die zich verhardden, en ontvangen dan bevel, om het stof van hunne voeten af te schudden. Zulke zenden strekt dan om den mensch, gelijk onze belijdenis van de overblijfselen zegt, alle onschuld te benemen, en de lankmoedigheid en het recht Gods tegenover het diep bederf der zonde juist daarin te doen uitkomen, dat zelfs, waar zulk eene genade naar den zondaar uitgaat, hij, tenzij God zelf zijn zin en wil verkeert, tegen zulk eene genade zich vijandig overstelt en ze noch kan noch wil aannemen. Wat de Apostel Paulus betuigt, dat God eenzijdig zijn barmhartigheid, maar ook anderzijds zijn toorn en macht wil bekend maken, sluit ook voor de Zending in, dat ze, ook al leidt ze niet tot bekeering, maar tot verharding, toch altoos dienstbaar is aan de soevereine Majesteit onzes Gods. Zooverre is het er vandaan, dat de Calvinistische belijdenis de Zending zou kunnen doen opschorten. Integendeel, alleen zij belijdt de verplichting tot Zending volstrekt en altoos, geheel afgezien van de uitkomst.

Is naar onze belijdenis geen ding in 's menschen hand gesteld, dan opdat hij „daarin zijn God zou dienen”, en is hiermede het diepste motief van alle religie tot uitgangspunt voor al 's menschen doen gesteld, zoo volgt hieruit, dat de vreeze des Heeren, ook bij de Zending, de bewegende kracht moet zijn, en dat God hierin te dienen, ziende in het gebod en blind voor de uitkomst, de leidende gedachte bij heel deren arbeid moet blijven.

2. Wie zendt.

Is onder Zending, in engeren zin, te verstaan, het doen uitgaan van een redelijk wezen, om aan zondaren, die in dood en duisternis verzonken zijn, de waarheid en den wille Gods, bijzonderlijk zijne genade in Christus, bekend te maken, hetzij opdat dit tot bekeering leide, hetzij opdat dit alle onschuld beneme, zoo moet, nu het hoogste einde vaststaat, in de tweede plaats onderzocht, wie autoriteit en macht bezit, om aldus te zenden.

Hierop nu kan wie de Sovereiniteit Gods belijdt, niet anders antwoorden, dan dat deze autoriteit en deze macht eeniglijk in God zelven rust, en alleen in zooverre aan een mensch of aan een lichaam van menschen kan toekomen, zoo God die autoriteit uitdrukkelijk verleent. Die autoriteit en macht nu heeft God zelf vele malen rechtstreeks uitgeoefend door het uitzenden van engelen of getuigen, en centraal door het uitzenden van zijn Zoon. De Christus is door God verordeneerd en gezalfd tot onzen hoogsten profeet en leeraar. Het: „Deze is mijn geliefde Zoon, hoort hem”, bij den Doop en op den Thabor door God zelven uitgesproken, bezegelde deze Zending. En al is de Christus nu niet meer op aarde, zoo is en blijft Hij nochtans en Hij alleen de gezondene des Vaders. Zelfs betuigt de Christus rusteloos, dat zijn wonderen en zooveel meer in hoofdzaak strekten, om de wereld te doen gelooven, dat de Vader Hem gezonden heeft. In dien zin is Hij dus de eenig Gezondene; zelfs onder het Oude Testament was het „de geest van Christus”, die in de profeten werkte. Maar als eenig Gezondene des Vaders heeft hij tevens macht en autoriteit, om den zendingstaf uit te voeren door wien hij hiervoor aanwijst en machtigt. Zoo zond hij eerst de twaalf, later de zeventig onder de toemaalige kinderen Israels uit, en stelde hij ten slotte zijn Apostelen aan, ook Paulus, op den weg naar Damascus. Hieruit volgt, dat niemand zich deze autoriteit kan aanmatigen. Want wel is een iegelijk, die leven en licht in de ziel ontving, geroepen dat licht te laten schijnen, ook voor anderen, en zal de zoekende liefde ook den gewonen belijder prikkelen, om wat men noemt „zielen voor Jezus te winnen”, maar dit is geen Zending, die over de sleutelen des hemelsrijks beschikt. Vandaar dat Zending door Vereenigingen of Genootschappen, als in strijd met de Schrift, moet worden verworpen. Particulieren of Genootschappen bezitten noch den dienst des Woords, noch den dienst der Sacramenten, en kunnen alzoo aan het bevel van Matth. 28: 19 niet voldoen. Wat ze ten deze ook beproeven of doen mogen, is en blijft in strijd met de ordinantie Gods. De vraag wie, na de hemelvaart van Christus, de macht tot Zending bezit, worde daarom in dien zin beantwoord, dat blijkens Matth. 28: 19 en Hand. 13: 1 v.v. deze macht door Christus gelegd is in zijne Kerk. Dat de Apostelen tijdens hun leven deze macht oefenden door de uitzending van Evangelisten, stelt, nu er geen Apostelen meer zijn, geen regel meer. Na hun verscheiden komt, volgens de Gereformeerde Belijdenis, om ons nu hier-

toe te bepalen, de macht om den Doop te bedienen, niet aan eenig privaatselijder, maar alleen aan de Kerk toe; en overmits nu de last in Matth. 28: 19 uitdrukkelijk inhoudt, dat de Zender tevens zal doen doopen, zoo volgt hieruit, dat deze Zending alleen van de Kerk kan uitgaan. Tot hetzelfde resultaat leidt Hand. 13: 1 v.v., waar en volgens Calvijn en Voetius, en evenzo volgens de nieuwste uitleggers, ja, men mag zeggen, volgens alle uitleggers van invloed, uitdrukkelijk vermeld wordt, dat de Christus door zijn Heiligen Geest, de macht en de autoriteit tot Zending aan de Kerk van Antiochie, en in haar, aan zijne Kerk in het gemeen opdroeg. Verdere redetwist over deze duidelijke plaats, acht uwe Commissie, tegenover het eenparig gevoelen van alle toongevende uitleggers, althans in dit rapport, overbodig. Zoowel door den last van Matth. 28: 19, als door de daad van den Heiligen Geest te Antiochie, staat het alzo vast, dat de Christus, uit den hemel, thans zendt door de Zending van zijne Kerk, en dat alleen de Kerk hiertoe macht en autoriteit van Christus wege bezit.

De vraag eindelijk, of hiermede de Kerk, als gezamenlijk begrip, of wel de geïnstitueerde plaatselijke Kerk bedoeld is, is hiermede tevens beantwoord. Niet de algemeene Kerk doopt, maar alleen de plaatselijke geïnstitueerde. En voorts volgt hetzelfde uit het begrip van Kerk als zoodanig. Volgens onze Belijdenis is de Kerk eene vergadering van geloovigen. Geloovigen nu zijn wel geestelijk over heel de wereld, maar institutair alleen plaatselijk vergaderd. En wel leven deze Kerken groepsgewijze, in onderscheiden landen, in kerkverband, en komen saam in vergaderingen van meerdere Kerken, maar deze Classicale of Synodale vergaderingen bezitten als zoodanig nooit eenige macht of autoriteit, dan die door de plaatselijke Kerken daarin wordt medegebracht. Zegt men nu, dat de plaatselijke Kerken geen autoriteit tot de Zending bezitten, dan kunnen ook deze Classicale of Synodale vergaderingen er nooit aan komen.

Wel volgt daarentegen, niet uit het wezen van de autoriteit tot Zending, maar uit het kerkverband, dat in Kerken, die in zulk verband leven (niet naar eigen willekeur, maar omdat de Schrift dit eischt) ook bij de Zending dit kerkverband tot zijn recht komt, juist zooals dit hier te lande plicht en eisch is bij alle kerkelijke optreden. Hierbij nu moet onderscheiden worden tusschen hetgeen de zaak zelve aangaat, en de regeling van haar uitvoering. De Classis doopt niet, de Synode doopt niet, noch ook bedienen zij het Avondmaal; dit alles geschiedt, als rakende het wezen der zaak, door de plaatselijke Kerk; maar wel komen de gezamenlijke Kerken overeen over de wijze van Doopen en Avondmaalsvieringen, stellen ze saam daarvoor formulieren op, regelen zij saam de kerkrechtelijke gevolgen ervan, enz. Zoo is het bij den dienst der Sacramenten, en evenzo bij den dienst des Woords. En overmits nu de autoriteit tot zenden niet is af te scheiden van de autoriteit tot den dienst des Woords, des Doops en des Avondmaals, kan, ook wat de Zending aangaat, dit alles, wat het wezen der zaak betreft, niet van de plaatselijke Kerk afgescheiden, maar is tevens de plaatselijke Kerk daarbij gebonden aan de regelen, die ook voor dezen missionairen dienst des Woords, en deze missionairen bediening der Sacramenten, tusschen de Kerken, naar eisch van Gods Woord, worden vastgesteld. Natuurlijk zullen de daarvoor te stellen regelen en te nemen maatregelen, niet dezelfde kunnen zijn als voor den dienst des Woords en der Sacramenten hier te lande, doch zich moeten wijzen, naar den aard der zaak en de toestanden in Indië. Maar vast blijft staan, dat plaatselijke Kerken, die in kerkverband leven, zich moeten voegen en schikken naar wat de gezamenlijke Kerken, voor de uitoefening van deze autoriteit der plaatselijke Kerken, saam, naar den Woorde Gods, vaststellen. Zonder hierop te breed in te gaan, wenscht uwe Commissie toch summiertijk aan te geven, dat deze regelen, door de gezamenlijke Kerken vast te stellen, op het navolgende betrekking moeten hebben:

1°. dat zij den dienst des Woords en der Sacramenten, en in verband hiermede de Christelijke discipline, regelen.

2°. dat, gelijk hier te lande de Kerken Classicaal en Synodaal worden ingedeeld, zoo ook het zendingsterrein verdeeld worde;

3°. dat, gelijk hier te lande, de examina-

tie ook van te zenden personen, gemeenschappelijk toega;

4°. dat, evenals ten onzent, voor zooveel

Kerk, ook
s, en recht-
at, mag de
zulk eene
den, maar
haar aan-
s met ons
ordineerd.
s is noch
ch Javaan
gevolggen
ok, in éé-
n verschil
taal hen

9. De zendinge Kerk correspondeert zelve met den gezonden Dienaar.

10. Elke uitzending van een Dienaar moet plaats hebben onder verband van de regelen die de gezamenlijke Kerken voor de uitzending en den arbeid van de uitgezonden zenden overeenkomen.

11. De gezondene blijft rang en titel in zijne Kerk behouden, en heet: N. N. Dienaar des Woords bij de Kerk te Zeist enz., afgezonderd voor den dienst te Poerworedjo. De generale naam zal zijn die van: missionaire predikanten.

12. Elke Kerk is bevoegd ter voorbereiding van of in verband met eigen of ander uitzending, schoolmeesters of schoolmeesteressen, geëxamineerde artsen, of ziekenverpleegsters naar een der zendingstations te doen uitgaan.

13. Zij, die aldus uitgaan, dragen den naam van: missionaire onderwijzers, missionaire artsen en missionaire verpleegsters.

14. Kerken, die tevens een Dienaar uitzenden, doen het sub 12 en 13 genoemde in verband met die uitzending. Andere Kerken, die zelve geen Dienaren uitzenden, doen dit in verband met een zendinge Kerk ter harer keuze, en met bewilliging der Kerk.

15. Ook voor dezen arbeid, die geene uitzending, maar voorbereiding en helpende is, gelden, met goedkeuring van Classis, samenwerking met de kerken der Classis enz., betreft, dezelfde grondtrekken als boven aangegeven.

16. Elke Kerk ziet toe, dat in den dienst der gebeden, in de predikatie des Woords, en op de Catechesatie de last van Matth. 28: 19 niet vergeten worde.

17. Elke Kerk houde telken jare minstens ééne inzameling voor de uitzending, ééne tweede inzameling voor den voorbereidenden arbeid, en ééne derde inzameling voor de kerkgebouwen, de drukkerij, het hospitaal en ander materiele benodigdheden.

18. De Kerk, die zelve een Dienaar zendt, beschikt zelve over den opbrengst der eerste, wie voorbereidend werkt over den opbrengst der tweede inzameling, en de opbrengst der derde inzameling ga in algemeene Kas.

19. Kerken van eene Classis, die met eene zendinge Kerk in haar midden accoord van hulp hebben aangegaan, handelen, wat den opbrengst betreft, in denzelfden geest.

20. Kerken, die noch uitzenden, noch voorbereidend werken, zenden de opbrengst der drie inzamelingen aan den quaestor der Classis door.

II Van de gezamenlijke Kerken.

1. De gezamenlijke Kerken stellen vast, naar welk arbeidsveld onze Kerken zullen uitzenden. Ze nemen dit veld niet groter dan in evenredigheid is met onze kracht. Ze scheiden terrein van terrein, en deelen elk terrein op zulk een wijze in, dat eene Kerk die zenden wil, onder goedkeuring der Generale Synode, haar eigen wel begrensde station kiezen kunne.

2. Zij verdeelt de terreinen, en het erf van elk terrein, evenzoo voor den voorbereidenden arbeid, en stellen, zoodra een station door eene zendinge Kerk bezet is, dezen voorbereidenden arbeid met dit station in organisch verband.

3. Zij handelen, voor zooveel noodig, bij de Overheid en wijzen hiervoor van Synode op Synode Generaal drie Deputaten aan.

4. Zij stellen in een aanhangsel op de Kerkenordening de regelen vast, die voor den dienst des Woords, den dienst der Sacramenten, de Tucht, de vergadering en het bestuur van Inlandsche Kerken noodig zullen blijken, ten einde die eerst later in de Kerkenordening in te vlechten.

5. Zij stellen de liturgische formulieren voor dezen dienst vast en evenzoo de onderzoekingen des geloofs, die in plaats van den Heidelbergischen Catechismus op het Zendingsveld zullen gebruikt worden.

6. Zij bezetten zelve op het Zendingsterrein den centralen post tegenover den Islam door het uitzenden van een Hoogleraar, en stellen dezen tevens aan als Adviseur en Visiteur der stations.

7. Zij regelen de suppletioire onderzoekingen van den uit te zenden Dienaar, en evenzoo de onderzoekingen van missionaire onderwijzers, artsen en ziekenverpleegsters, en benoemen voor die examinate zelve drie Deputaten met recht van veto.

8. Zij openen, voor zooveel dit noodig blijkt, ook door de publiceren van handboeken, of ook door de aanstelling van leeraars, de gelegenheid, om zich voor het suppletioire examen te bekwamen.

9. Zij bevorderen de openbaarmaking en instandhouding van de ware Kerke Christi op of nabij het arbeidsveld onder de Europeesche bevolking, en eerbiedigen, juist op dat deze Kerken een eere Christi zijn mogen, stipt plaatselijke en ambtelijke zelfstandigheid. De missionaire arbeid in zulke Kerken kunnen zij ondersteunen, mits deze van die Kerken uitga, en blijke doeltreffend te zijn.

10. Voor zoover de plaatselijke Kerken in haren plicht tot uitzending van Dienaren, of in het optreden door voorbereidenden arbeid in verzuime blijven, zoeken zij plaatselijke Kerken, die hiervoor geschikt zijn op te wekken tot optreden, en waar dit blijkt tot geen effect te leiden, zenden zij zelve uit, door den Dienaar eener plaatselijke Kerk, met zijne en hare bewilliging, voor de gezamenlijke Kerken te ontleenen. In dit laatste geval richten zij deze zaak uit door Deputaten, en vergaderen zij telken jare, om deze te mandateren en hunne verordeningen te beoordeelen. Of ook, stuit dit op te groote bezwaren, dan kunnen zij eene plaatselijke Kerk opdragen, zulk een uitgezonden Dienaar als van haar uitgezonden, onder verantwoordelijkheid aan de Synode Generaal, te gebruiken.

11. Zij stellen de door elke Kerk te houden inzamelingen voor dezen dienst vast, ontvangen in den kerkelijken weg bericht van opbrengst, verzamelen die opbrengst,

voor zoover eenige plaatselijke Kerk of Classis hierover niet zelve gerechtigd is te beschikken, en noodigen de quaestoren der Classis uit, de gereede gelden te storten in handen van opzettelijk daarvoor aan te wijzen Deputaten van beher, die afzonderlijk de gelden voor den dienst der uitzending, voor den voorbereidenden arbeid, en voor de gebouwen enz. beheeren.

12. De Deputaten sub 11 bedoeld, dienen eene begroting in, met aanwijzing van recht van overschrijving, mogen deze begroting niet overschrijven, en doen rekening en verantwoording.

13. Uit de Uitzendingskas wordt gekweekt door Deputaten rechtstreeks het salaris en de emolumenten van den Hoogleraar; steun, het alterum tantum nooit te boven gaande, door de Generale Synode toegekend aan de plaatselijke Kerken die zelve zenden; salaris enz. van geleende Dienaren, die de gezamenlijke Kerken zelve mochten uitzenden; steun voor de opleiding, hulp aan Europeesche Kerken op Java en beuzengeld voor logische studie van Inlanders.

Uit de Voorbereidingskas: steun aan Kerken die in dezen dienst werkzaam zijn, telkens volgens besluit der Generale Synode; onkosten van te drukken werken, aanschaffing van medicijnen en instrumenten enz.; uitzending van een kundig onderwijzer om de scholen te inspecteren; de Keuchenius-school.

Uit de Gebouwenkas, altoos volgens ingediende begroting, al wat noodig is voor den bouw, het onderhoud, de reparatie van kerkgebouwen, schoolgebouwen, woonhuizen, hospitalen enz.; voor de drukkerij, voor bibliotheek enz.

14. De gezamenlijke Kerken regelen de correspondentie over dezen dienst met de buitenlandsche Kerken.

15. De gezamenlijke Kerken regelen de verhouding van onze stations tot stations van andere Kerken of Genootschappen.

16. Zij regelen de correspondentie en het kerkverband van onze Kerken met ontstaande Inlandsche Kerken in Indië.

17. Zij nemen voor hare rekening de Keuchenius-school, ten einde Inlandsche helpers en Inlandsche onderwijzers op te leiden, en openen tevens de gelegenheid, om op deze school aan Javaansche jongelieden meer uitgebreid onderwijs te doen geven, en benoemen hiervoor een kundig onderwijzer als Deputaat.

18. Zij openen door beurzen de gelegenheid voor Godvreezende en talentvolle Inlanders, om aanvankelijk hier te lande in de Godgeleerdheid te studeren.

19. Zij benoemen drie mannen in het Kerkrecht, bijzonder ervaren, en dicht bij elkaar wonende, om als gedeputeerde Adviseurs, aan Kerkeraden, Classen of Provinciale Synoden te doen verstaan, welke uitspraken in zake van geschil of bezwaar, die huns inziens geen uitstel gedoogen, al dan niet voor rekening der gezamenlijke Kerken kunnen komen, of wel voor de persoonlijke verantwoordelijkheid van de leden der mindere vergadering blijven.

III. Van meerdere Kerken.

1. Kerken, die op eenzelfde Zendingsterrein een Dienaar uitzenden, of voorbereidend werken, vergaderen door afgevaardigden, zoo dikwijls een der Kerken zulks verlangt, in *missionaire Classis*, om gemeenschappelijk overleg te plegen, en den gemeenschappelijk arbeid, bij ziekte, tijdelijke ontstentens enz. te regelen.

2. De Kerken eener zelfde gewone Classis verzamelen de gecollecteerde gelden, en maken die of aan de zendinge Kerk in haar midden of aan de Synodale Deputaten van het beher over. Voorts oordeelen zij ter eerster instantie over voor haar gebrachte geschillen dezen dienst rakende. En eindelijk pogen zij desnoodig een of meer Kerken uit haar midden tot actief optreden, hetzij in het uitzenden, hetzij in het voorbereidende werk, te bewegen.

3. De Kerken eener zelfde provincie oordeelen in appel over geschillen dezen dienst rakende, en benoemen in Synode drie Deputaten, om minstens elk jaar in ééne Kerk van elke Classis dezen dienst te gaan aanbevelen, door het houden van een Zendingdag, en met name door tegen den tijd der collecten door het verspreiden van tractaten de belangstelling aan te wakkeren. Deze Deputaten doen verslag van hun arbeid en van de verkregen resultaten. En eindelijk zenden zij op elke Generale Synode bericht in omtrent al hetgeen in de Kerken van hun gewest sedert de laatstgehoudene Synode Generaal rakende dezen Dienst is voorgevallen, en door de Kerken op het Zendingsveld is verricht. De Classen leveren hun daarvoor de stoffe.

C. De voorstelling van wat het Zendingswerk moet worden.

Na uit de al dus omschreven beginselen de grondtrekken te hebben afgeleid voor der Kerken arbeid, wenscht uwe Commissie, alvorens de overgangsmaatregelen te bepalen, om van spoor op spoor te verwisselen, in korte trekken het beeld te schetsen van eene Zending die, b. v. op Java, haar voor oogen zweeft.

Zij wenscht dan concentrering van onze Zending, liefst op een enkele residentie. Een Zendingsveld, behalve Soemba, alleen op Java over een streek gelijk aan geheele provincien van ons land, met eene bevolking van ruim vijf miljoen loopende, is b. i. veel te uitgestrekt. Daardoor wil men te veel, en bejaagt schier niets. Waar hier te lande een predikant reeds verlegen zit met een wijk van vijftienduizend geloovigen, wat wil daar één man in Indië doen met een bevolking als hier te lande van een half gewest. Ook zit hier het kwaad in, dat we dan door op zoodanig geweldig groot arbeidsveld de hand te leggen, een verantwoordelijkheid op ons nemen, waarvoor we niet berekend zijn, alsook, dat we anderen dan feitelijk beletten in die streken uit te gaan.

Het best ware het dan toch eene residentie te kiezen, die op Java zelve tot de centralen en invloedrijke behoort, en waar de Islam met zekere veerkracht optreedt.

Die residentie nu zouden wij wenschten te verdeelen in hoofdstad en landdistricten, liefst met een kleine stad of groote kampong tot middenpunt van elk district.

In de eerste plaats. In de hoofdstad zouden wij wenschen gevestigd te zien: 1°. Een Hoogleraar of Doctor in de Elenchthiek, uitgezonden door de gezamenlijke Kerken, met goede woning, bibliotheek en drukkerij. 2°. Een Hospitaal met een gediplomeerd arts en een georganiseerde ziekenverpleging voor heel de residentie, eerst geheel uitgaande van zusters onzer Kerk. Een Gereformeerde Roode Kruis. 3°. Een kweekschool voor de opleiding van Inlandsche helpers en onderwijzers, tevens openstaande voor wie uit de hoogere klasse der Javanen onze lessen volgen wilde. 4°. Een goed kerkgebouw met pastorie, voor den gezonden Dienaar des Woords; en 5°. Een lagere school voor de Inlandsche bevolking met onderwijzers uit Nederland.

In de tweede plaats in de hoofdplaats der districten: 1°. eene Kerk met pastorie voor den Dienaar des Woords; 2°. eene afdeling van de ziekenverpleging, met local aan de pastorie aangebouwd; en 3°. een lagere school met Nederlandsche onderwijzers.

En in de derde plaats: tusschen elke vier of vijf kampongs van deze districten een school met onderwijzeressen uit Nederland, tevens kunnende dienst doen als kapel voor Evangelisatie, door Inlandsche helpers van de districtshoofdplaatsen uit te zenden, tevens fungerende als colporteurs.

Op zulke eene wijze acht uwe Commissie, dat onze Zending, beperkt en geconcentreerd, met eere het hoofd in zulk eene residentie zou opheffen, een ernstig karakter zou dragen, en den eenigen weg zou inslaan, die tot het oprichten van krachtige Inlandsche Kerken op Java zou kunnen leiden.

De kosten voor zulk eene Zending zouden zeer zeker hooger loopen, dan wat we thans offeren, maar de strijd in eigen boezem zou ophouden, de moed zou herleven, de geestdrift zou worden aangevuurd. Bovendien zouden de onderwijzers en onderwijzeressen en ziekenverpleegsters uit eenvoudigen stand gekozen en niet onder ambtelijken schijn optredende, veel minder kosten dan onze dusgenaamde zendelingen thans. Ook de Inlandsche bevolking zou leeren, iets af te zonderen althans voor medische hulp en meer uitgebreid onderwijs. En eindelijk is de mogelijkheid volstrekt niet uitgesloten, dat het Gouvernement hospitalen en onderwijs in de toekomst zal steunen.

MIDDELBURG, 27 Augustus 1896.

Uwe Commissie voornoemd,
GISEN, Voorzitter.
BAVINCK.
KUYPER.
RUTGERS.
RIJPSMA.
VERMEULEN.
WAGENAAR.

Voor Kootwicks Scholen.

Ingekomen bij Dr. HOTTAGERS: 241 Kerk een coupon Ned. Schuld, groot f 2,471, van den heer P. Koopman te Putten, voor Kootwijk f 10; van C. E. Oranje te Groningen, gevonden in de Unie-collecte f 1; van Mr. Moget te Delft f 5; van N. N. te Heteren f 4; V. K. te Vlissingen f 3; van Dr. H. Meijer te Winsum, gevonden in de collecte, voor Kootwijk f 1; door Dr. W. H. Gispén te Amsterdam, van N. N. voor Kootwijk f 3.

Officieele Berichten.

(Met verhooring uit het Kerkblad van 4 September).

Generale Synode van de Gereformeerde kerken in Nederland te Middelburg.

Dinsdagmorgen 25 Augustus.

17de Zitting.

Na de gewone opening door den praeses, wordt aan Dr. Wagenaar het woord gegeven, die, uit naam der commissie van praedivies, rapport uitbrengt over het 3de punt onder letter A van het Agendum.

De conclusie luidde: deze zaak terug te wijzen naar de Classis Alkmaar, wijl het een concreet geval betreft. Het gold de vraag over de wetigheid van een doop, bedienend met de formule: «Ik doop u tot de belijdenis van den Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes».

Over de conclusie wordt ernstig gediscussieerd door Prof. Rutgers, Dr. Van Goor, Dr. Gispén, Prof. Wielenga, Dr. Litoon, Prof. Lindeboom, Dr. Feringa en Dr. Offringa.

Eindelijk wordt de conclusie aldus aangevuld: «opdat deze zaak door haar behandeld worde, wijl de Classis allereerst er toe geroepen is op de kerken toe te zien, dat geen andere doop erkend worde, dan die naar de instelling des Heeren is bedienend», aangenomen.

Aan de orde komt letter D. punt 1, de vraag of de Postacta in de Gereformeerde kerken evenzeer geldt als de Kerkenorde zelve.

De conclusie van de rapporterende commissie is, op deze vraag niet in te gaan.

Nadat Prof. Rutgers nog aanwees, dat een vraag als deze, van wetenschappelijke aard, niet thans behoort op de Synode, en dat geen concreet geval uit de Postacta was genoemd, wordt de conclusie der commissie aangenomen.

Nu volgt D. 3. 50 en 6, alle handelend over voorgestelde herziening van de Kerkenorde.

Verocht wordt, dat hierover tevens rapporteert de commissie voor rubric F, waar ook soortgelijke zaken voorkomden.

Bij monde van Dr. Hania wordt het praedivies uitgebracht met de conclusie: de Generale Synode neme de beoefende revisie van de Kerkenorde nog niet ter hand, wijl de algemeene noodzakelijkheid ervan nog niet was gebleken en de geschikte tijd daartoe nog niet gekomen was.

De conclusie wordt na eene gramineerde discussie aangenomen.

Dinsdagmiddag.
18de Zitting.

Over M. 1 wordt thans door Dr. Wagenaar het praedivies der commissie uitgebracht.

Overwegende, dat Art. 3 van No. 1 der geunificeerde acte (Syn. 1892) duidelijk genoeg is, wordt geconcludeerd het voorstel tot nadere verklaring te verwerven; wat aangenomen werd.

Punt 2 onder letter M. lokte meerder discussie uit. Het ging over het voorstel om eene bijvoeging te stellen in Art. 3, No. 1 der geunificeerde acte: «Kinderen kunnen desverkiezende, ook nadat zij belijdenis des geloofs hebben afgelegd, zoolang zij in het gezin der ouders zijn, leden blijven van de kerk, waartoe zij behooren».

Tevens kwam hierbij in behandeling een schrijven van den Gereformeerde kerkeraad der Gereformeerde kerk te Rotterdam A en een protest van den kerkeraad der Gereformeerde kerk van Oudshoorn, tegen het voorstel der Prov. Synode van Z.-Holland en een schrijven der Classis Woerden over deze materie.

Na de opsomming van verschillende overwegingen kwam de rapporterende commissie met de volgende conclusie: het voorstel van de Provinciale Synode van Zuid-Holland te verworpen en Art. 3 onveranderd te laten; doch hierbij uit te spreken, dat bij mogelijke kerkelijke processen wegens eventuele overtreding verontschuldiging zal worden aangenomen, zoo het blijkt, dat door den kerkeraad onmiddellijke plaatselijke ineenstelling is voorgesteld, volgens het door de vorige Generale Synode bepaalde en de zich beklagende kerkeraad dit voorstel niet heeft aangenomen.

Dr. Hania, die over een soortgelijk verzoek van de kerk van Varsseveld rapporteert, komt tot de conclusie: om met bevestiging van de beslissing van de Provinciale Synode van Gelderland Art. 3 No. 1 geunificeerde acte, onveranderd te laten.

Eene minderheid der rapporterende commissie wilde voorstellen: wel handhaving, maar dispensatie te verlenen ter beoordeeling van de Classis in enkele gevallen, wanneer eerst gesproken was met de bijzondere personen.

Na breede discussie wordt het 3de gedeelte van de eerste conclusie afgenomen, en wordt aangenomen, dat de bepaling van de geunificeerde acte Art. 3 onveranderd blijven zal.

Het voorstel tot wijziging van de grenzen tusschen de kerken van Nieuw-Vennep en Hillegom wordt overeenkomstig het adres der commissie aangenomen.

Over het verschil in zake de grensregeling tusschen Varsseveld en Gendringen-Silvolde wordt het advies, drie deputaten hiervoor te benoemen, aangenomen.

Tot deputaten werden verkozen:
Dr. Bavinck, Prof. Wielenga en Ouderling Van der Hoogt, en tot secundus Prof. Bavinck.

Dr. Hania brengt verder rapport uit over letter F, de vraag van Overijssel: Wat de kerkeraad te doen heeft met leden der gemeente, die zich niet met uitdrukkelijke verklaring afscheiden, noch dit zelfs willen; maar die toch, ondanks alle vermaning, zich aan alle samenkomsten der gemeente onttrekken en elders gaan kerken. De conclusie:

a. dat men bedoelde lidmaten herhaaldelijk nadrukkelijk en lankmoedig vermane;
b. bij volharding in hun ongehoorzaamheid, de wettige kerkelijke censuur op hen toe te passen; — wordt aangenomen. —

Prof. Noordzij brengt rapport uit in zake een bezwaarschrift uit Sleuwayk.

Het advies wordt door de Synode overgenomen en aanvaard.

Daarna brengt dezelfde rapporteur advies uit in zake de vraag van de Provinciale Synode van Drente, onder letter F, hoe te handelen met personen, die naar art. 37 D. K. O. onder kerkelijke vermaning gesteld, zich intusschen door opzegging van het lidmaatschap aan de gemeenschap der Gereformeerde kerk onttrekken. Is met het oog op de verhouding onzer kerken tot den staat voortzetting der censuur op zoodanige personen mogelijk en in kerkelijken zin wenschelijk en noodzakelijk?

De conclusie van dit rapport luidt:

te te besluiten, dat deze vergadering van oordeel is, dat het naar de D. K. O. wel de roeping der kerk in den regel is met de censuur voort te gaan, ook wanneer het lidmaatschap opgezegd is;

ze dat deze vergadering geene gronden kent, waarom voortzetting van censuur naar de D. K. O. door den rechter zou worden gestraft.

Prof. Bavinck komt tegen deze conclusie op; evenzoo Prof. Rutgers. De laatste toont o. m. aan, dat het tweeledig doel van de tucht in de D. K. O. genoemd, in zulk een geval niet meer van toepassing is.

Dr. Hania sluit zich hierbij aan en wijst er op, dat de minderheid in de rapporterende commissie zich niet met de conclusie vereenigen kon.

De conclusie van de meerderheid der rapporterende commissie wordt verworpen en de volgende beslissing genomen:

De Generale Synode besluit, dat iemand in zulk een geval, geen object van kerkelijke tucht meer kan zijn.

De praeses sluit deze zittingdag met dankzegging.

Woensdagmorgen 26 Augustus.
19de Zitting.

Na opening met gebed door den praeses, begint de bespreking van het advies in zake de inrichting van de Theologische School, over hetgeen dienaangaande is voorgesteld door de deputaten der vorige Synode in hun rapport en door de curatoren der School in hun voorstel.

Dr. Wagenaar stelt voor de geheele literarische inrichting te Kampen op te heffen en om bij hooge uitzondering ook toe te laten tot de Theologische School mannen, die op verdere leeftijd zijn gekomen, en deze vrijstelling van eenige vakken te verlenen.

Prof. Lindeboom leest eene door hem opgestelde verdediging van het rapport der deputaten en een contraadvies in betrekking tot het curatorenvoorstel.

Hij wil, dat de Generale Synode uitspreke, dat zij ook nu op hetzelfde standpunt blijft als in '92 en '93; dat de eenheid der School en het karakter als Opleidingschool gehandhaafd worde, dat de Theologische School voortaan 2 afdelingen hebben zal, die, overal de eenheid, zelfstandigheid hebben naar hunnen aard. Prof. Lindeboom wil bij Art. 14 de bijvoeging: alleen bij uitzondering; Art. 11 geschrapt zien in het reglement Theologische opleiding en daarvoor in de plaats wat het rapport voorstelt in zake het examen; mocht het praeparatoir-examen bij de Classen worden gebracht, dan worde het artikel aangevuld met het voorstel der Prov. Groningen.

Dr. Van Goor komt op tegen het voorstel van Dr. Wagenaar, hij wil in het midden blijven. Hij verdedigt krachtig het Curatorenvoorstel, als noodzakelijk tot verbetering van de Theologische School onzer kerken. Hij verklaart volstrekt niet te willen afbreken. Hij heeft de Theologische School lief, juist daarom

wil hij de aangewezen verbetering. Vooral wordt door Dr. Van Goor de handhaving van Art. 11, reglement Theologische opleiding, aangedrongen; de hoogleraren moeten het recht hebben tot examineren en tot het verlenen van den graad van candidaat tot praeparatoir examen. De kerken oordeelen in hare kerkelijke vergaderingen.

Nadat Dr. Franssen als mededeputaat der vorige Synode, en Dr. Neijens als Curator der Theologische School zich ook uitspraken in deze materie, werd het woord verleend aan Dr. Offringa, die consequent wil doorgevoerd zien het een of het ander. Hij is tegen halfslachtigheid in dezen. Moet er verandering plaats vinden, laat dan de literarische opleiding geheel vervallen te Kampen en b.v. naar Zetten worden overgebracht.

Woensdagmiddag.
20ste Zitting.

De discussie wordt voortgezet. Dr. Bos oppert eenige bezwaren, die hij gaarne zou weggenomen zien.

Prof. Rutgers zal niet ingaan op alle bedenkingen, ook niet op de detailpunten; hij wil zich bepalen bij de hoofzaak, en deze is: of literarisch waarlijk literarisch dan wel theologisch is, en of de school een eigen terrein heeft afgezonderd van de kerk, ja dan neen! Uitvoerig wordt deze hoofzaak toegelicht en op de consequentie gewezen, wat betreft de lagere school. Vele broederen, die vroeger de lagere school van de kerk wilden doen uitgaan, zijn daarvan teruggekomen. Straks zal dit beginsel verder doorwerken. Spreker is het met Dr. Wagenaar eens, maar wil dezen stap nog niet doen; het is eene concessie aan de broederen gedaan, die nog niet van dit beginsel doordrongen zijn, — daarom raadt hij ten eerste in dit stadium de aanneming van het Curatorenvoorstel aan.

Prof. Bavinck sluit zich bij het gesprokene door Prof. Rutgers aan, en verklaart dat het hebben eener Theologische School niet door de Schrift geboden is, geen dogma is, evenmin de conscientie bindend, maar wijl door de omstandigheden de Theologische School noodzakelijk is, is het eisch, ze dan ook zoo goed mogelijk te doen zijn.

Wat de financiële zijde betreft, de meerdere kosten, waarover gesproken is, komen juist voor rekening van hen, in wier belang men tegemoet gekomen is met dit voorstel.

Na de bespreking en wederlegging van ingebrachte bezwaren, dringt spreker krachtig aan op de aanneming van het voorstel, wijl het van het grootste belang is voor den bloei der School.

Prof. Bliesterveld voegt er nog aan toe, hoe verkeerdt de tegenstelling is tusschen wetenschap en practijk, en gaat ook verder in op art. 11 der regeling van de Theologische School, als zijnde noodzakelijk.

Prof. Noordzij protesteert er tegen, alsof met dat Curatorenvoorstel zou verlaten worden het in 1893 aangenomen.

Nadat de broeders Dijkstra van Joure, Ouderling Fishout en Prof. Wielenga hadden aangedrongen op aanneming, geeft Dr. Litoon nog uiting aan zijn bezwaar, dat de literarische opleiding geheel zal losgemaakt worden van de theologische, en wenscht dat het Curatorenvoorstel aangenomen worde, doch zonder verandering van den titel van het reglement, zooda dit voorgesteld was.

Donderdagmorgen 27 Augustus.
21ste Zitting.

De discussie wordt na de gewone opening voortgezet. Dr. Wagenaar wijst op de groote kosten en wil nu reeds scheiding.

Dr. Goedbloed is ook van meening, dat de literarische opleiding niet van de kerk moet uitgaan, maar wijl er nog zijn, die dat niet inzien, spreekt hij het vermoeden uit, dat binnen korten tijd deze overtuiging algemeen zal geworfeld zijn. Hij wil op het voorstel ingaan en dringt aan op het blijven van de wijziging in het opschrift, nl. *verbonden aan*.

Dr. Gispén acht zich verplicht de aandacht te vestigen op het besluit van '93. Men ga niet om financiële motieven mede met het voorstel Wagenaar. In het Curatorenvoorstel wordt z. i. niets voorgesteld, dat strijdt met het besluit van '93.

De formulering *verbonden aan* past in het kader van het voorstel, indien men bij het verbonden zijn niet denkt aan het bootje achter het schip, maar aan het verbonden zijn als bij het huwelijk.

Prof. Rutgers geloof niet, dat er nieuwe zaken in het debat zijn gebracht en wil slechts drie opmerkingen maken, te wenscht hij, dat de financiële quaestie niet op den voorgrond trede.

Met betrekking tot het beginsel zijn bijna allen het eens, maar de vraag is: kan het nu reeds? Men late het financiële niet te zwaar wegen.

Er is gesproken van napleiten op het besluit van '93. Voor een zoodanig pleit gevoelt Prof. Rutgers weinig. Geestdrift voor een besluit van regeling heeft spreker zelden gehad. Dat besluit is genomen om vrede in de kerken te houden.

Hij het woord: *verbonden aan* is niet gedacht aan de betekenis van het huwelijkband. Het uit te laten na zulk eene discussie gaat moeilijk. We moeten openhartig en eerlijk zijn. Voor onrust zijn men niet zoo bevreesd.

Namens de commissie van praedivies verklaart Prof. Rutgers, dat zij haar voorstel handhaaft.

Dr. Bos geloof ook, dat de literarische opleiding wetenschappelijk moet zijn, maar tevens het doel in 't oog houden moet. Men zet toch koers tijdens de gymnasiale opleiding.

In geïnstitueerde kerken ligt, volgens zijn oordeel, meer waarborg dan in eene vereeniging.

Dr. Van Goor, hoewel principieel aan de zijde van Dr. Wagenaar staande, geloof, dat in het belang der kerken het niet goed zou zijn zoo groot een sprong te wagen als desen.

Hij ontraadt het voorstel Wagenaar; onrijpe vruchten plukken is nooit geraden.

Het vaste geloof in het beginsel moet ons bewaren voor overhaasting.

Het opschrift laat hem tamelijk koud, wijl het voorstel voor zichzelf spreekt.

Prof. Kuyper wil zich niet laten leiden door de voorgestelde onrust; hij zegt, dat we reeds aardig in elkander gegroeid zijn, maar toch niet vergeten moeten, dat we van 2 kasten kwamen — we mogen elkander overtuigen, niet dwingen.

Prof. Kuyper beijdt, dat een kerk van Christus uit beginsel geroepen is om zich altijd te verzekeren van de mogelijkheid, zelve Dienaren des Woords op te leiden, omdat het niet accidenteel voortvloeit uit verhoudingen in zekeren tijd; maar omdat steeds de wetenschap uit de zondige wereld staat tegenover de ware wetenschap.

In het opkomen der kerk zelve tegen de ijdele filosofie ligt de roeping eene Christelijke wetenschap te kweken, en de noodzakelijkheid zich altijd te vergewissen, dat zij niet door de vervalschte wetenschap overmeesterd worde.

Voor den spreker is er een bezwaar, dat uit